

АБАЙДЫҢ АҚЫЛ СӨЗІНДЕГІ ҮШКІЛМЕН ӨЛШЕНГЕН ӨЛШЕМ

Салқынбай А.Б.,

филология ғылымдарының докторы, профессор
Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15272009>

Аннотация. Мақалада Абай Құнанбайұлының «Қайрат», «Ақыл-ой» және «Жүрек» ұғымдарын үшкіл ретінде біріктіре қарастыруының терең мәні талданады. Абай бұл үш ұғымды адам баласының ізгілік жолында жүруіне қажетті рухани құралдар деп сипаттайды. Мәтінде қайраттың ерік-жігер мен күш-қуатты, ақыл-ойдың білім мен ғылымды меңгеру арқылы дұрыс шешім қабылдауға, ал жүректің адамды рухани тазалыққа, мейірімділікке және әділеттілікке жетелеуін көрсетеді. Абай үш ұғымды өзара үйлесімді және толықтыратын принциптер ретінде қарастырып, олардың адам өміріндегі маңыздылығын терең түсіндірген.

Мақалада жалпы адами құндылықтар мен моральдық даму зерделеніп, Абайдың үшкіл концепциясы адамның рухани толықтығын қалыптастыруға бағытталған ілімді білдіреді. Абайдың үш ұғымды біріктіруі, олардың бір-бірімен тығыз байланыста және өзара толықтырып отыруы адам баласының рухани және моральдық тұрғыда жетілуіне ықпал етеді. Осылайша, Абайдың философиясында адам жан дүниесінің біртұтастығы мен ізгілікке ұмтылу басты орын алады.

Кілт сөз: Абайдың қара сөзі, жеке тұлға, мінез, «Қайрат», «ақыл-ой», «жүрек» үшкілі, авторлық байлам.

Annotation. This text analyzes the deep significance of Abai Kunanbayev's integration of the concepts of "Courage," "Reason," and "Heart" as a triad. Abai describes these three concepts as spiritual tools essential for a person to walk the path of goodness. The text demonstrates how courage represents willpower and strength, reason helps in making the right decisions through knowledge and learning, and the heart guides a person toward spiritual purity, kindness, and justice. Abai views these three concepts as interconnected and complementary principles, deeply explaining their importance in human life. The text addresses universal human values and moral development, with Abai's triadic concept representing a system aimed at fostering spiritual completeness in a person. Abai's integration of these three concepts, their close connection and mutual reinforcement, contribute to the spiritual and moral growth of an individual. Thus, in Abai's philosophy, the unity of the human soul and the pursuit of goodness are of central importance. The relationship and unity of these three concepts elevate a person to a higher moral level, contributing to their spiritual maturation. Abai's philosophical insights offer a profound understanding of human values in the present day.

Key words: Abai's Words of Wisdom, Individual, Character, The triad of "Courage," "Reason," and "Heart", Authorial conclusion/interpretation

Жеке тұлғаның тіршіліктегі орны оның ішкі жан дүниесінің байлығымен не рухани кедейлігімен, мінез-құлқының ерекшелігімен өлшенсе керек. Әрбір жағдайға қатысты жасалатын кісі әрекеті - сол жан дүниесіндегі рухани

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

қуатының көрінісіндей. Жағымпаздық пен турашылдық, әділеттік пен арамзалық, жалған айту мен адалдық, жақсылық пен жамандық жасау сияқты күнделікті тіршілікте болып жататын қилы психикалық әрекеттер әрбір жеке тұлғаның ішкі жан дүниесінің бейнесіндей. Біздің таным әлеміміздің шексіз кеңістігінде бағдар болатын басты құндылықтар бар, қалыптасқан адами нормалар бар. Адамгершілік пен ар тазалығы туралы тарихи тәжірибеде қабылданған белгілі қағидалар мен нормалар бар.

Адам жан дүниесін, мінезін терең зерделейтін ділдің негізгі психикалық категорияларын сипаттау және адам санасының белгілі бір құрылымдарын білдіретін тілдік құралдарды анықтау қазіргі тіл білімінің маңызды ғылыми бағыттарының бірі. Діл, ұлттық мінез, ұлттық рухани құндылықтар мәселелеріне деген әлеуметтік қызығушылықтың артуы ғалымдардың да бұл мәселеге бет бұрып, ғылыми тұрғыдан зерделеуіне қажеттілік туғызады. Тіл – адам туралы ғылым. Өйткені тіл – адамның өзі. Адам баласының ішкі болмысы, жан дүниесінің сыры мен мәні сөз арқылы айшықталып, сөз арқылы таңбаланады.

Құнанбайұлы Абайдың «Он алтыншы» және «Он жетінші» сөзіне үңілсек, мәтіндегі сөз арқылы берілген ұшқыр ойының жемісін көреміз, оқимыз, бағалаймыз. Ақынның күнделікті шындық өмірді нақты білуі, авторлық дәлдікпен әлем бейнесінің көрінісін танытуы, *қайрат, ақыл-ой, жүрек* үшкілімен өлшенген өлшемін әдіптеуі – қазақ дүниетанымын жаңа биікке жеткізер жол. Өз тұжырымдарын діттеген тұлғаға анық жеткізуді көздеген автор осы мүдденің үдесінен шығу мақсатында мүмкіндік беретін қажетті құралдарды толық пайдаланады. Сондай-ақ мәтіндегі тілдік бірліктердің таңдалуы, ұйымдастырылуы мен қолданысы, сөз тіркестері мен сөйлемдердің бір-бірімен жымдаса келіп, басты пікірдің салмағына үлес қосуы ерекше ішкі үйлесімдікті танытады. «Ақыл сөздің» басы Қазаққа арналған: *«Қазақ құлшылығым құдайға лайық болса екен деп қам жемейді. Тек жұрт қылғанды біз де қылып, жығылып, тұрып жүрсек болғаны дейді»*. Рас па? Рас. Тәңірінің бар екенін терең сезінгенмен, араб діні талап ететін рәсімдердің бәрін толықтай жасауға көшпелі тірліктің, күнделікті мал қамының қажеттілігі, тіпті әріден келе жатқан тарихи сана әрқашан мүмкіндік берер ме? Жұрттың жасағанын қайталап, *«жығылып, тұрып жүрсек болғаны»* дейтіндер аз емес екені де рас. «Распенен таласпа мү'мин болсаң» (Абай). Ал шын сөзді айтқан кісінің лебізін неге «сын», «сынау» деп қабылдауымыз керек? Мұнда Абай тек ақиқатында күнделікті

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

өмірде өзі сан рет көріп, талай жанның істегенін білген соң айтып отырмағанын қайдан білеміз? Бүгінгі қазақ баласының «құлшылығы құдайға лайық» дей алармыз ба? Алдау мен арбаудан, біреудің аузындағы тамағын қағып кетуден жасқанбайтын, көз алдыңызда өтірік пен жағымпаздыққа белшесінен батқан пенделерді көрмей, олардың қылған құлшылығы Аллаға лайық еді дей алармыз ба? Яки, сөздегі мән әлем бейнесінде болып жатқан нақты әрекеттерді бағалаудан туған, бір ойлау жүйесі арқылы біріктіріліп, қоғамдық санадағы кемшілікті дәл көрсету арқылы жасалған толғамды ой деп бағалаймыз. Айтылған сөйлемдегі концептуалды ой автор санасының бірегей үлгісі. Сын болса да, шын сын. Осы авторлық сананы модельдеу, танымдық бағыт ретінде алға қою, қоғамдық сананың реттеуіне қызмет ететін басты рухани құндылық деп бағалау қажет. «Құлшылықтың құдайға лайық болуы» – терендік, биіктік, кеңдік ұғымдары шегінде үйлесім тауып, адами қасиеттердің – ізгіліктің, сенімнің, мейірімнің, адалдықтың, жақсылық жасаудың дамуына әкелері анық.

Әрбір адамның әлем бейнесі туралы таным дүниесінде дін туралы түсінігі болары хақ. Жеке тұлғаның білімі мен білігіне, мәдениетіне, өскен ортасына сәйкес діни ақпары, ол діннің маңызы мен мәні туралы түсінігі де әр қилы болады. Діни түсініктердің жалпы жиынтығын құрайтын мәдени ұғымдар халықтық дүниетанымды анықтайды. Діни дискурстың орталық элементі болатын «құдайға сыйыну» ұғымының қазақы ортада «саудагерлікке» салынатынын Абай анық байқап, қатты шенейді. *«Саудагер несиесін жия келгенде «тапқаным осы, біттім деп, алсаң - ал, әйтпесе саған бола жерден мал қазам ба?» дейтұғыны болушы еді зой. Құдай тағаланы дәл сол саудагердей қыламын дейді. Тілін жаттықтырып, дінін тазартып, ойланып, үйреніп әлек болмайды. «Білгенім осы, енді қартайғанда қайдан үйрене аламын» дейді. «Оқымадың демесе болады дағы, тілімнің келмегенін қайтушы еді» дейді.* Солай болған. Қазір де осылай. Дінді тазартып, ойланып, үйреніп әлек болып жатқанымыз бар ма, әлде дүмше молданың айтқанын ойланбай қайталап, әкеге қарсы сөйлеп, анаға қарсы уәж айтып, ұрпағымызды аздырып жатырмыз ба? Абай сөзіне бүгін де мән беріп, ойлану мақұл.

Саудагер көпшілікке несие таратады да, мәмілелескен, келіскен уақыты келгенде оны жинауға ниет етеді. Бірақ несие алушы сөзінде тұрмаса, сөзінде тұруға кісілігі жетпесе, *«тапқаным осы, біттім деп, алсаң - ал, әйтпесе саған бола жерден мал қазам ба?»* дейтіні бар. Бұл тіршілікте кездесіп жататын, көпке таныс әрекет. Осы көпке таныс әлемнің тілдік бейнесі арқылы біздің

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

таным дүниеміз үшін бейтаныс жаратылыс иесі мен адам баласы арасындағы қатынасты параллель қою арқылы санаға оңай әсер етудің оңтайлы жолын табады Абай. Құдай Тағала сені Аллаға құлшылық етіп, ізгі амалдар жасау үшін жаратпады ма, ертең ақиретте бұ дүниеде жасаған әрекеттеріңе есеп беретін уақыт келеді, соны елеп, ескеріп, саудагерден алған несиенді қайтарғандай қайтарасың, бірақ ол сен есебін тауып есесін қайтармай қоятын саудагер емес деген ойды салыстыра отырып, анық да дәл жеткізеді. Мұндағы саудагер мен несие алушының және Алла мен жанды (өмірді) уақытша алушы арасындағы қарым-қатынас қатар қойылып, олардың ұқсастығы мен өзгешелігі сараланады. Әрине, Алла саудагер емес. Оны алдай алмайсың, бергенін қайтармай қою мүмкін емес. Ендеше, *«Білгенім осы, енді қартайғанда қайдан үйрене аламын», «Оқымадың демесе болады дағы, тілімнің келмегенін қайтушы еді»* - деу жаңсақтық, жаңылғандық.

Данышпан Абай дінді қазақ баласының қалай қабылдағанын, өзі толық түсінбейтін, тілі де келе бермейтін араб сөзінің сипатын өзгертіп, «көп айтса көндіге» басып, жұрттың жасағанын жасап, ішкі мәніне терең бойлауға зауқы соқпай жүрген көптің ісін көріп-біліп, ең алдымен жеке тұлғаның ділін (мінезін, мәдениетін, тұрмыс салтын, санасын) түзу жолға бағдарлауды ойлайды. Ол үшін өзі толық адамның маңызды талаптары санайтын негізгі *«қайрат; ақыл-ой; жүрек»* атты үш ұғымның басты қасиетін ашып, қадірін көтеруді мақсат етеді. Ақын шығармашылығында *«қайрат; ақыл-ой; жүрек»* үшкілі психикалық, логикалық бірлік ретінде басты ойының, тұжырымдамаларының өзегінде тұратын, үнемі дамытылатын күрделі һәм әмбебап құрылым. Әмбебап болары бұл аталған үшкіл қай халықта болса да, қай заманда болса да, қай амал-тәсілмен айтса да өзінің мәңгілік философиялық астары мен маңызын, адам психологиясындағы орнын жоғалтпайды.

Қазіргі ғылыми әдебиеттерде *«қайрат», «ақыл-ой», «жүрек»* ұғымдары, негізінен, бөлек қарастырылып, адам баласының өміріндегі үлкен психологиялық, логикалық феномен ретінде бағаланады. Адами ғылымдар жүйесі саналатын – философия, теология, медицина, биоэтика, лингвистика, психология, логика ғылымдарының жүйесіне терең еніп, концептуалдық құрылымның негізі ретінде қалыптасқан. Нәтижесінде адам туралы әртүрлі ілімнің мақсаты мен міндетіне кіріп, жеке зерттеу нысанына айналып, бөлек зерттеледі. Ал қазақ данышпаны Абай бұл ұғымдарды үшкіл ретінде біріктіре қарастыруының үлкен мәні бар. Бірімен-бірі біте қайнасып, Адами тіршіліктің

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

мәнін келтіретін үшкіл концептер – таным тұтастығының жиынтығын көрсететін, әлемнің тұтас бейнесін сездіретін, концептуалдықты сақтайтын ілім жүйесі.

«Қайрат», «ақыл-ой», «жүрек» үшкілінің бірлігін онтологиялық, гносеологиялық және аксиологиялық өлшемде зерделеу бүгінде ғылыми тұрғыдан ең өзекті мәселе деп танымыз. Жеке тұлғаның бірегейлігі мен өзіндік ойы мен пікірінің болуынан бастап, жалпы қоғамның ізгілігі, қоғамдағы мәдениеттің ізгілігі мен игілігі осы үшкілдік қызметін бағалаумен тікелей байланысты.

Абай, ең алдымен, «он алтыншы» сөзінде осы үшкілді тақырып ретінде танытып, жеке-жеке аннотация береді. Өзі оны «аннотация» деп атайды да. «Тақырып: қайрат; ақыл-ой; жүрек» - деп жазыпты. Кез-келген «қара сөзіне» тақырып қоймаған автор бұл ақпаратты жеткізудің ерекшелігін, мәні мен маңызын терең барлап, оған арнайы «тақырып» деп жазады. Тақырып кез келген функционалды стильде ақпаратты жай ғана жеткізіп қоймайды, оның шындыққа қатысын, құндылығын, көп жағдайда жаңалығын көрсету үшін қойылады. Мәтін саласын зерттеген ғылыми еңбектерде «тақырыпқа» ерекше мән беріліп, оның ежелден келе жатқан дәстүр екені айтылады. Абай ұсынған тақырыпта танымдық қызмет те, қажет десеңіз, жарнамалық қызмет те, номинативтік қызмет те қатар жүреді. Олай деуіміздің мәнісі, тақырыпты оқығаннан кейін кісіде қызығушылық оянады, қайрат, ақыл, жүрек туралы ақпарат алуға ұмтылады, әрі әр түрлі ұғымды анықтайтын сөздердің бірге қолданысы оқырманын ойлануға жетелейді. Мәтіннің тақырыбы тарқатылар ойдың бастапқы нүктесі, қолда ұстайтын жібінің ұшы сынды. Жіптің ұшы арқылы ой тарқатыла түсіп, әрекеттер мен оқиғалардың бастауын айқындай, оқырманын жетелей жөнеледі. Мәтіннің мазмұндық құрылымындағы негізгі семантикалық сыңардың бірі ретінде танылатын тақырып оның мазмұнымен, онда айтылатын оймен, идеямен тығыз байланыста болады. Абай да осыған мән берген. Тақырып пен мәтіннің арасында логикалық байланыс, мазмұн тектестігі одан кейінгі «он жетінші сөзде» де жалғасып жатады.

Абай Құнанбайұлы үшкілге мынадай аннотация береді:

Қайрат: ...күнәкәрліктен, көрсеқызар жеңілдіктен, нәфсі шайтанның азғыруынан құтқаратұғын, адасқан жолға бара жатқан бойды қайта жигызып алатұғын мен емес пе? **Осы екеуі маған қалай таласады?**

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

Ақыл: *Не дүниеге, не ахиретке не пайдалы болса, не залалды болса, білетұғын - мен, сенің сөзіңді ұғатұғын - мен, менсіз пайданы іздей алмайды екен, залалдан қаша алмайды екен, ғылымды ұғып үйрене алмайды екен, осы екеуі маған қалай таласады.*

Жүрек: *Мен - адамның денесінің патшасымын, қан менен тарайды, жан менде мекен қылады, менсіз тірлік жоқ. Жұмсақ төсекте, жылы үйде тамағы тоқ жатқан кісіге төсексіз кедейдің, тоңып жүрген киімсіздің, тамақсыз аштың күй-жәйі қандай болып жатыр екен деп ойлатып, жанын ашытып, ұйқысын ашылтып, төсегінде дөңбекшітетұғын - мен. Үлкеннен ұят сақтап, кішіге рақым қылдыратұғын - мен, бірақ мені таза сақтай алмайды, ақырында қор болады. Мен таза болсам, адам баласын алаламаймын: жақсылыққа елжіреп еритұғын - мен, жаманшылықтан жиреніп тулап кететұғын - мен, әділет, нысап, ұят, рақым, мейірбанишылық дейтұғын нәрселердің бәрі менен шығады, менсіз осылардың көрген күні не? Осы екеуі маған қалай таласады».*

Байқап отырғанымыздай, мәтінде қайрат, ақыл, жүректің өзін бағалауы, өзі туралы пікірі. Әрбірі өзінің адам баласының ізгілік жолда жүруі үшін жасайтын қызметін біледі. Қайрат сізді «күнәкәрліктен, көрсеқызар жеңілдіктен, нәфсі шайтанның азғыруынан құтқаратұғын, адасқан жолға бара жатқан бойды қайта жигызып алады», ақыл «Не дүниеге, не ахиретке не пайдалы, не залалды» екенін білдіреді, жүрек «адам денесінің патшасы», онсыз пайданы іздей, залалдан қаша алмайсыз. Үлкеннен ұялып, кішіге рақым жасау, жақсыға елжіреп, жамандықтан қашқызатын да – жүрек.

Абай адам бойындағы үш қасиеттің мәнін бағалату үшін оларды таластырады. Бұл талас үшеуінің өздерін көтере бағалауы мен сөзінің соңында «**Осы екеуі маған қалай таласады?**» деген сұрақ қоюы арқылы аңғарылады. Сұраулы сөйлем арқылы қарама-қарсы басқаша әрекеттің болу мүмкіндігі теріске шығарылып, өзіне-өзі сенімді екені экспрессивті мән арқылы айқындалған. Әр «кейіпкер» өзінің ешкімде жоқ қасиетін талдай көрсетіп, адам өміріндегі өзінің маңыздылығын атайды.

Осы бір ғана сұраулы сөйлем арқылы «қайрат», «ақыл», «жүрек» сынды «кейіпкерлердің» өздерін жоғары бағалауы берілген. Қасиеттердің жеке тұлға бойындағы идеалды көрінісі, мақсаты, қалауы, ұмтылысы мен қызығуы қандай болуы керектігі талданып, бастапқы ұстанымдары мен қорытындылары арасындағы бағалауды қамтитын мәлімдемелері қысқа да нұсқа қамтылған.

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

Адам жан дүниесінің қалыптасуының басты қайнар бұлағы саналатын бұл үшкіл жеке тұлғаның рухани әлемін қалыптастырады.

Сұраулы сөйлемнің бағалауыштық семантикасын қарастыру барысында оның коммуникативтік қызметінің ерекшелігін, ойды айқынырақ жеткізіп, «кейіпкердің» нені, қалай қабылдайтынын аңғаруға болады. Сөйлемнің жалпы сипатында коммуникативті қатынас маңызды семантикалық және синтаксистік мағынаға ие. Егер мәтіннен осы қайталанып тұрған сұраулы сөйлемді алып тастар болсақ, онда «қайрат», «ақыл», «жүректің» өздерін бағалауы ғана қалып, өзара «кім мықты» таласы көрінбеген болар еді. Абай бір ғана сұраулы сөйлемді қайталап беру арқылы олардың бөлек мықтылығының күшінің әлсіздігін, тек бұл үшеудің бірлігі ғана тұлғаны мықты етерін ғылым сөзімен дәлелдейді. Абайдың осы ойды хабарлы не лепті сөйлеммен бермей, сұраулы бір ғана сөйлем арқылы жеткізуі – үлкен шеберлік. Аз сөзбен көп мағына жеткізе алудың ас шеберлігінің тағы бір дәлелі дер едік. Әрине, айтылған ойды өзге сөйлем түрлерімен де жеткізуге болары хақ. Алайда Абай таңдаған сұраулы сөйлемнің қайталанып берілуі өмірдегі сандаған тайталастардың жиынтығындай. Ал оның ғылыми жауабы адам бойындағы қасиеттің әр түрлі қарама-қайшылықтарда оқшаулануы мен бөлектенуінің мәнсіздігін, жүрек әміріне бағынудың *«әділет, нысап, ұят, рақым, мейірбанишылық дейтұғын нәрселердің бәрін»* қанағаттандыра алатын, қанаттандыра білетін оң байлам боларына сендіреді. «Он жетінші сөздегі» үлгілік баяндау арқылы Абай Ғылым тілімен «қайратқа», «ақылға», «жүрекке» баға береді. Бұл психологиялық аспектіден зерделей қарасақ, зейіннің сөйлеу сигналдарымен, аксиологиялық бағалаумен сәйкес келеді. Сұрақ жауап арқылы корреляцияланады; автордың байламы – ғылыми дәлелденген байлам. Оны қабылдау не қабылдамау – жеке тұлғаның таңдауында, бірақ ғылыми негізделген, жүйелі пікірді есті кісінің таңдары тағы анық.

«Қайрат, ақыл, жүректі бірдей ұстап», түзу жолмен «сонда толық болуға» ұмтылса, ой бүтіндігінің оқушы мен тыңдаушыға жеткені. Әуелгі тақырыпта берілген мәннің мазмұндағы көрінісімен бірлігі, тұтастығы айқындалады, нақтыланады. Мәтін құрылымындағы мұндай мәнді бірлік сөйлемнің рематикалық сипаты арқылы өзінің мағыналық және қызметтік (функционалдық) белгілеріне сәйкес бір коммуникативтік типіне тән жауабын бағдарлаған жағдайда болады. Ғылым атынан Абайдың берген жауабы жеке тұлғаны ынталандыруға, мотивация беруге бағытталған.

«АБАЙ РУХАНИ ҚАЗЫНАСЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІНЕ ӘСЕРІ»

ТАҚЫРЫБЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ - ТЕОРИЯЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ

Әлем бейнесінде ең әмбебап құндылық ізгілік, жақсылық жасау, мейірім деп бағаласақ, қайрат осы жолдан адаспауға, бойды күнәһарлықтан сақтап, оң жолда жүруге бастайды. Ақыл бұ дүниеде ненің пайдалы, ненің залалды екенін біледі, сөзді де ақыл арқылы ұғып, байлам жасайды. Жүрек таза болса, «адамзаттың бәрін бауырым деп сүйеге» шамаң жетпек. Кейіпкерлердің әрқайсысының бағалауы – адамның жан дүниесі үшін құнды. Бұл үшкілді біріктіруші күш – мақсат биігі.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Абай. Шығармаларының академиялық толық жинағы. Екінші том. Поэмалар, қара сөздер мен хаттар, музыкалық шығармалары. – Алматы, 2020.
2. Салқынбай А.Б. Абайдың даналық әлемі. -Астана, 2023.